

DERSLER CEPTE



TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 10

ÜNİTE

TİYATRO

KONU

- Geleneksel Türk Tiyatrosu
- Tanzimat Dönemi Tiyatro
- Dünya Edebiyatında Tiyatro
- Cümle Çeşitleri

DERSLER CEPTE 6. SAYI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 10. SINIF

ISBN 978-975-11-6636-4

Genel Yayın Yönetmeni

Halil İbrahim TOPÇU

Yayın Koordinatörü

Dr. Yasin ELÇİ

Yazar Ekibi

Gül GÜNDOĞDU, Öğretmen
Ayşen ÖZTAŞ ÇELİK, Öğretmen
Banu İLHAN, Öğretmen
Beste ERDEMOĞLU, Öğretmen
Fadime AYDINTÜRK, Öğretmen
Mustafa ÖZDAMAR, Öğretmen
Nedret YILDIZHAN, Öğretmen
Orhan GÖZÜBÜYÜK, Öğretmen
Safiye YILMAZ, Öğretmen
Sündüs ÇANKAYA, Öğretmen

Dizgi - Tasarım Ekibi

Çağlayan Volkan YILDIZ, Öğretmen
Beste ERDEMOĞLU, Öğretmen

Türkçe yayın hakları MEB, 2023

Tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz ve kullanılamaz.



ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ



İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

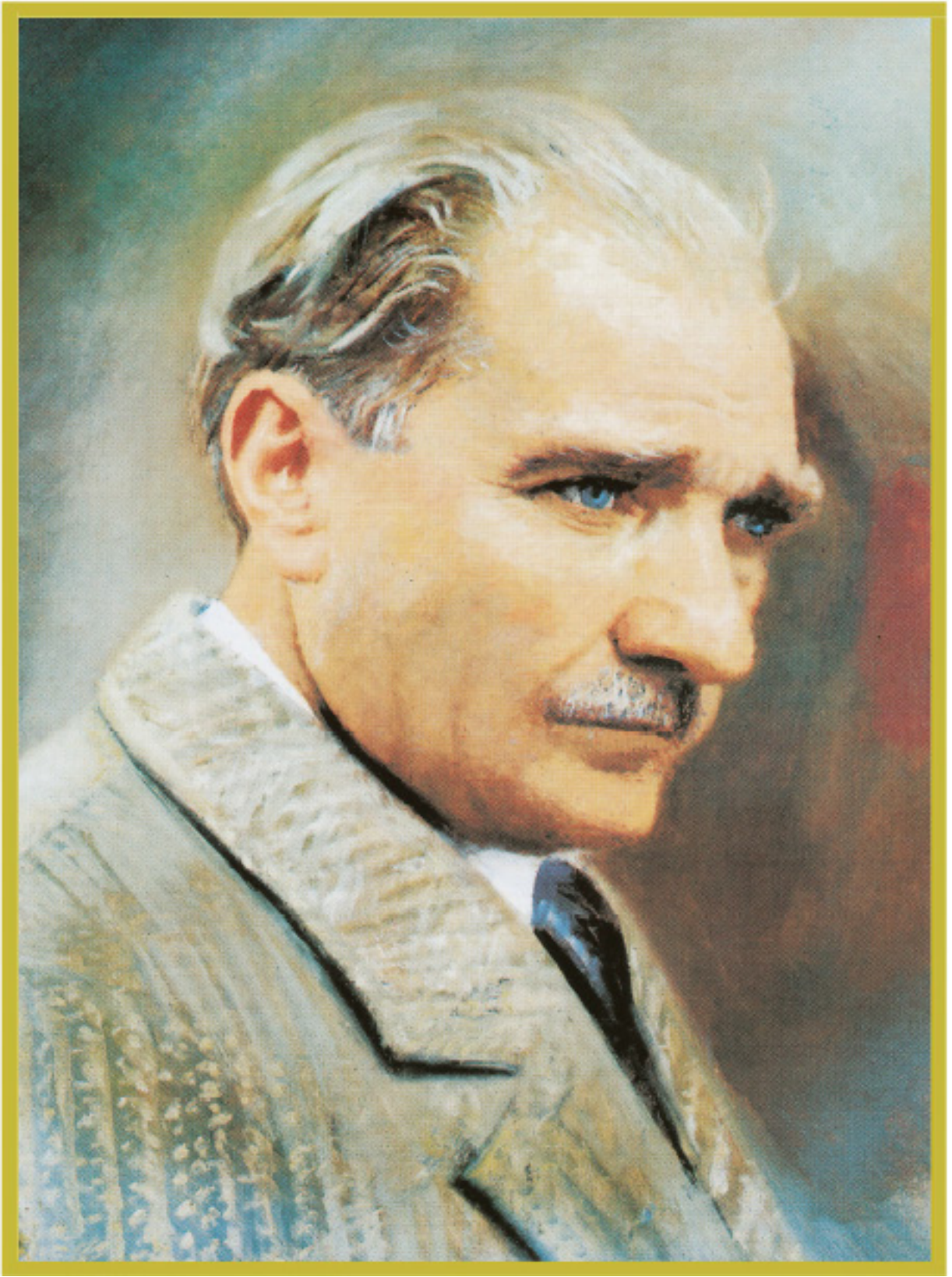
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk



MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

Ön Söz	8
Geleneksel Türk Tiyatrosu	10
Tanzimat Dönemi Tiyatro	13
Dünya Edebiyatında Tiyatro	15
Açık Uçlu Sorular - Geleneksel Türk Tiyatrosu / Tanzimat Dönemi Tiyatro	16
Çoktan Seçmeli Sorular - Geleneksel Türk Tiyatrosu / Tanzimat Dönemi Tiyatro	17
Cümle Çeşitleri	18
Açık Uçlu Sorular - Cümle Çeşitleri	19
Çoktan Seçmeli Sorular - Cümle Çeşitleri	20
Cevap Anahtarı	21

Değerli Öğretmenler ve Sevgili Öğrenciler,

Sizler için hazırlanan Dersler Cepte fasiküllerinde tüm derslerdeki aylık konu özetlerini bulacaksınız. Gerek yazılılara hazırlanırken gerek konu tekrarı yaparken Dersler Cepte fasikülündeki konu özetleri size yol gösterecektir. Konu özetlerinin maddeler hâlinde ve görsel ağırlıklı olması bilgilerinizin kalıcı olmasında kolaylık sağlayacaktır. Konu özetlerinin yanında “Hatırlayalım, Kritik Bilgi, Dikkat, Faydalı Linkler, Araştırma, Bir Örnek de Sen Ver, Biliyor Musunuz?, Filozof Der ki, Felsefe Sözlüğü, Haritada Bulalım” gibi bölümlerle konuların en önemli noktalarını ve ilgi çekici yanlarını görmüş olacaksınız. Böylece eğlenirken aynı zamanda da bilgilerinizi pekiştirme fırsatı bulacaksınız.

Açık uçlu ve çoktan seçmeli sorularla tekrar ettiğiniz bilgileri kullanabileceksiniz. Karekodlar aracılığıyla çoktan seçmeli soruların video çözümlerini izleyerek sorulara anında dönüt alabileceksiniz. Her konuyla ilgili çıkmış soruların yer alması da üniversiteye hazırlık yolculuğunda sizlere rehberlik edecek ve işlediğiniz konuların ne kadar önemli olduğuna dair fikir verecektir. Ayrıca OGM Materyal web sitesi, yardimci.kaynaklar.meb.gov.tr ve eba.gov.tr adresleri üzerinden fasiküllerimize kolay ulaşma imkânına sahip olacaksınız.

Millî Eğitim Bakanlığı olarak alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış ve denetimden geçmiş olan Dersler Cepte fasikülleriyle öğrenci ve öğretmenlere derslerin işlenişi ve tekrarı noktasında katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Halil İbrahim TOPÇU
Ortaöğretim Genel Müdürü



Neler Öğreneceğiz?

Geleneksel Türk
Tiyatrosu

Tanzimat Dönemi
Tiyatro

Cümle Çeşitleri

Dersler Cepte'nin "Konu Özeti" bölümünde geleneksel Türk tiyatrosu, Tanzimat Dönemi tiyatrosu ve cümle çeşitleri konularını öğreneceğiz. "Kritik Bilgi, Hatırlayalım, Biliyor Musunuz?" bölümlerinden yola çıkarak bu bilgileri daha kalıcı hâle getireceğiz. Açık uçlu ve çoktan seçmeli sorularla da bilgilerimizi pekiştireceğiz. "Dersi İzleyelim" bölümünde ise konu ile ilgili ders anlatım videolarına ulaşabilirsiniz.

TYT TÜRKÇE SORULARININ KONULARA GÖRE DAĞILIMI

	ÜNİTE	KONU	2018 TYT	2019 TYT	2020 TYT	2021 TYT	2022 TYT	TOPLAM SORU SAYISI
10. SINIF	GİRİŞ	TÜRKÇENİN TARİHİ GELİŞİMİ	-	-	-	-	-	-
	HİKÂYE	SÖZCÜK TÜRLERİ - FİİLİMSİLER	3	-	1	-	-	4
	ŞİİR	SÖZCÜK TÜRLERİ - İSİM TAMLAMALARI	-	-	1	-	-	1
	DESTAN / EFSANE	SÖZCÜK TÜRLERİ - SIFAT TAMLAMALARI	-	-	1	-	-	1
	ROMAN TİYATRO ANI HABER METNİ GEZİ YAZISI	CÜMLE ÇEŞİTLERİ	-	-	-	-	-	-
	GİRİŞ HİKÂYE ŞİİR DESTAN / EFSANE ROMAN TİYATRO HABER METNİ GEZİ YAZISI	YAZIM KURALLARI	2	2	2	2	2	10
		NOKTALAMA İŞARETLERİ	2	2	2	2	2	10
								26

AYT TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI SORULARININ KONULARA GÖRE DAĞILIMI

	ÜNİTE	KONU	2018 AYT	2019 AYT	2020 AYT	2021 AYT	2022 AYT	TOPLAM SORU SAYISI
10. SINIF	GİRİŞ	EDEBİYATIN TARİH VE DİN İLE İLİŞKİSİ	-	-	-	-	-	-
		EDEBİYATIN TARİHİ DÖNEMLERİ	-	-	-	-	-	-
	HİKÂYE	HALK HİKÂYESİ	1	-	-	-	-	1
		MESNEVİ	1	1	1	-	1	4
		TANZİMAT DÖNEMİ HİKÂYESİ	-	-	-	-	-	-
		MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ HİKÂYESİ	-	-	-	-	-	-
	ŞİİR	İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK ŞİİRİ	-	-	-	-	-	-
		GEÇİŞ DÖNEMİ ESERLERİ	-	-	1	-	-	1
		HALK ŞİİRİ	-	-	1	1	-	2
		DİVAN ŞİİRİ	4	3	3	4	4	18
	DESTAN / EFSANE	DESTAN	-	1	1	-	1	3
		EFSANE	-	-	-	-	-	-
	ROMAN	DÜNYA EDEBİYATINDA ROMAN	-	-	-	-	-	-
		TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK ROMANI	1	-	1	2	-	4
		SERVETİFÜNUN DÖNEMİ TÜRK ROMANI	1	-	-	1	-	2
		MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ TÜRK ROMANI	1	2	-	-	1	4
	TİYATRO	GELENEKSEL TÜRK TİYATROSU	-	1	-	1	1	3
		TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK TİYATROSU	1	2	-	-	1	4
	ANI	SERVETİFÜNUN DÖNEMİ'NDE ANI	-	-	-	-	1	1
		CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE ANI	-	-	-	-	-	-
	HABER METNİ	HABER METNİ						
	GEZİ YAZISI	DİVAN EDEBİYATINDA GEZİ YAZISI	-	-	-	-	-	-
		CUMHURİYET DÖNEMİ EDEBİYATINDA GEZİ YAZISI	-	-	-	-	-	-
								46

Yukarıdaki tablo YKS sorularının son beş yıla göre dağılımını göstermektedir. ÖSYM, YKS sorularını bütün kazanımlara ve konulara yönelik belirleyebilir.



GELENEKSEL TÜRK TİYATROSU



GÖLGE OYUNU

Gölge oyunu, deriden kesilen ve tasvir olarak adlandırılan bazı şekillerin (insan, hayvan, eşya vb.) arkadan bir ışık verilerek beyaz bir perde üzerine yansıtılması temeline dayanan bir gölge oyunudur. 17. yüzyılda kesin biçimini alan Gölge oyunu, daha sonraki yüzyıllarda büyük bir gelişme göstermiş, Türklerin en sevilen gösterisi olmuştur.

Gölge oyununun genel özellikleri şunlardır:

- Gölge oyunu, “hayalbaz, hayali” adı verilen bir sanatçının aslında tek başına yaptığı bir gösteridir. Bu kişiler usta-çırak ilişkisi içinde yetişir.
- Karagöz ustası el maharetiyle ve değişik sesleri kullanarak kadın ve çocuklardan çeşitli ağızlara kadar bütün kişilerin seslerini veren bir aktör niteliği taşır.
- Karagöz, “Küşteri Meydanı” diye anılan beyaz bir perde arkasından oynatılır. Işık kaynağı olarak yağ kandili veya mum kullanılır.
- Karagöz, tasvirleri dengede tutacak şekilde uygun deliklere yerleştirilen bir veya iki yatay çubukla oynatılır.
- Gölge oyunu bir tuluat tiyatrosudur, yazılı bir metni yoktur yani doğaçlama oynanır.
- Oyunun esas amacı güldürmektir. Güldürü; özellikle ağız taklitleri, gülünç tip ya da karakterlerin yansıtılması, farklı milletlerden insanların kimi özelliklerinin gülünçleştirilmesi, yanlış anlamalar, söz oyunları ve abartılı tavırlardan doğar.
- Oyunların Karagöz ve Hacivat olmak üzere temelde iki kahramanı vardır. Karagöz özü sözü doğru bir halk adamı olup düşündüğünü açıkça söyler; bu sebeple dışlanır, çok defa işsizdir ve başı derde girer ayrıca kalın bir sesle konuşur. Hacivat ise içten pazarlıklı, düzgün konuşan, herkesin huyuna suyu göre davranan, herkesin derdi için aracı olan, yatıştırıcı, ara bulucu bir kişidir.
- Oyunun iki temel kişisi dışında kalabalık bir kişi kadrosu vardır: Karagöz ve Hacivat’ın yakınları dışında; mirasyedi bir tip olan Çelebi, konuşmaların en önemli yerinde uyuklamaya başlayan Tiryaki, yaygaracı bir tip olan Beberuhi, bir kabadayı olan Tuzsuz Deli Bekir ve yine bir zenne denen kadınlar oyundaki tiplerden bazılarıdır. Zenne adı verilen kadın tipleri de yine Karagöz ustası tarafından seslendirilir.
- Osmanlı toplumu içinde görülen insan tiplerinin büyük bir çoğunluğu Karagöz’de yer almaktadır. Devletin hem Müslüman hem gayrimüslim birçok unsuru kendi ağız özellikleriyle boy gösterir.
- Karagöz oyunu birbirinden bağımsız dört bölümden oluşur:
 - a) **Mukaddime (Giriş):** Hacivat’ın bir semai okuyarak perdeye geldiği bölümdür. Hacivat ve Karagöz bir kavgaya tutuşur.
 - b) **Muhâvere:** Karagöz ile Hacivat arasındaki karşılıklı konuşmaların yer aldığı bölümdür. Karagöz, bu bölümde Hacivat’ın söylediklerini sürekli yanlış anlar.
 - c) **Fasıl:** Oyunun asıl bölümüdür, oyuna burada işlenen konuya göre isim verilir.
 - d) **Bitiş:** Hacivat ile Karagöz arasında geçen birkaç cümlelik kısa konuşmaların yer aldığı bölümdür.
- “Sandikkâr”, Karagöz ustalarının yanındaki çıraklara hizmet eden kişilere denir. Görevleri, tasvirleri sandıktan çıkarmak ve değneklere geçirip özel bir ipe sıralamaktır. Oyunlarda şarkıları, türkülerini okuyan kişiye ise “yardak” denir. Tef çalan yardımcıya da “dayrezen” denilir; gerekince gürültü yapar, şarkı söyler.



Biliyor musunuz?

Türk sosyal ve kültürel hayatının en zengin kaynaklarından biri olan Karagöz'ün ortaya çıkışı konusunda birçok rivayet vardır. Kesinliği konusunda hiçbir belge veya kanıt bulunmayan bu rivayetlerin en meşhuru şudur: Sultan Orhan zamanında Bursa'da yapılan bir camide Hacivat duvarcılık, Karagöz demircilik yapmakta, ikisi arasında geçen nükteli konuşmalar cami yapımında çalışan işçileri çalışmalarından alıkoymaktaymış. Caminin inşaatı geciktiğinden Sultan Orhan ikisinin de başlarını vurdurmuş, daha sonra Şeyh Küşterî adında bir kişi bunların tasvirlerini yapıp Sultan'ın huzurunda oynatmıştır.



ORTA OYUNU

Sahne, perde ve dekor kullanılmadan halkın arasında oynanan çok aktörlü, çalgılı, geleneksel Türk tiyatrosudur. Orta oyunu; kol oyunu, meydan oyunu, taklit oyunu, zuhuri gibi çeşitli adlarla anılmaktadır.

Orta oyununun genel özellikleri şunlardır:

- Orta oyunu; kişileri, oyun dağırcığı, güldürme yöntemleri, kuruluşu bakımından Karagöz'e benzer.
- Orta oyunu; "temsil" adı verilen oyun, müzik, dans ve taklit gibi çeşitli öğelerden oluşur.
- Tuluata dayanan orta oyununun yazılı metni yoktur; ustadan çırağa aktararak gelen konular tekrarlanır.
- Oyun bir meydanda etrafı seyircilerle çevrili yuvarlak bir alanda oynanır. Oyunun oynandığı bu alana "palanga" denir. Oyuncuların giyim kuşamlarını koydukları sandığa "pusat" veya "pusat odası" denir.
- Oyun yerinde belli başlı iki parça dekor bulunur. İkisi de birbirine benzeyen birkaç kanattan oluşan bir paravan şeklindedir. Birincisi ev ya da hamam olarak kullanılan "yeni dünya", ikincisi ise iş yeri olarak kullanılan "dükkan"ıdır.
- Oyuncuların oyun alanına girdikleri yere "kapı" denir. Erkek seyircilerin bulunduğu bölüm "mevki", kadın seyircilerin bulunduğu bölüm "kafes" adını alır.
- Orta oyununun iki önemli kahramanı Pişekâr ile Kavuklu'dur. Pişekâr, Hacivat'a; Kavuklu, Karagöz'e benzer. Kavuklu, oyunun baş komiğidir.
- Kayserili, Eğinli, Laz, Rumelili, Arnavut, Acem ve erkek oyuncular tarafından canlandırılan zenne adındaki kadınlar orta oyununda yer alan tiplerdir.
- Orta oyunundaki tiplerin belli durumlar karşısında belli davranışları vardır; kendi çevrelerine göre genelleştirilmiş varlıklardır.
- Karagöz'de olduğu gibi imparatorluğun hem Müslüman hem gayrimüslim birçok unsuru kendi ağız özellikleriyle boy gösterir.
- Bir orta oyunu dört bölümlerinden oluşur:
 - a) Giriş:** Zurna, Pişekâr havası çalınca Pişekâr elinde "pastal" adı verilen şakşakla ağır ağır meydana gelir, seyircilere selâm verir, zurnacıyla ve seyircilerle konuşarak oyunu açar.
 - b) Muhâvere:** Önce Pişekâr ve Kavuklu'nun birbirleriyle tanıdık çıkması, birbirlerinin sözlerini ters anlaması gibi güldürücü bir söyleşme gelir. Buna "arzbâr" denir. Sonra Kavuklu, Pişekâr'a başından geçen bir olayı anlatır. Pişekâr da bunu gerçekmiş gibi dinler, sonunda da bunun düş olduğu anlaşılır. Buna da "tekerleme" denir.
 - c) Fasıl:** Oyunun en önemli bölümüdür. Bu bölümde işsiz olan Kavuklu'ya, Pişekâr bir iş bulur. Kavuklu, dükkanını açınca diğer tipler onunla ilişki kurar; çevredeki zenneler işin içine girer ve olay bu şekilde gelişir.
 - d) Bitiş:** Oyunun son bölümüdür. Pişekâr farkına varmadan işledikleri kusurlardan dolayı seyirciden özür diler, gelecek oyunun adını ve yerini bildirir.



MEDDAH

Çeşitli taklitlerin yer aldığı, hikâyeler anlatarak halkı eğlendiren sanatçıya meddah denir. Meddah, aynı zamanda meddahların hikâye anlatması ve gerekli taklitleri yapması biçiminde oynanan geleneksel Türk tiyatrosunun da adıdır.

Meddah türünün genel özellikleri şunlardır:

- Meddah, tek kişilik bir tiyatrodur.
- Meddah bir anlatı türü olmakla birlikte Karagöz ve orta oyundan ayrılır. Fakat anlatı bölümünün aralarına diyalog kullandığı, taklitler yaptığı ve değişik seslerle çeşitli kesimleri canlandırdığı için bir tiyatro türü olarak kabul edilir.
- Meddahların hikâye dağarcıkları çok zengindir. İslam kaynaklarından dinsel konular; İran kaynaklarından efsaneler, destanlar; Türk hikâye, masal ve efsaneler bu geniş dağarcığı oluşturur. Meddahlar ilerleyen dönemlerde daha çok güldürmeceye yönelmiştir.
- Meddahlar kahvehanelerde hünerini göstereceği zaman dinleyicilerden daha yüksek bir yerde, bir iskemleye ya da sedire oturarak hikâyelerini anlatır.
- Meddah sadece Acem, Anadolu gibi çeşitli ağızları değil ayrıca çeşitli hayvanları, doğanın ve cansız nesnelerin seslerini de taklit eder.
- Meddahın iki aracı vardır: Boynuna doladığı mendil ve elinde tuttuğu sopa. Mendille çeşitli başörtüleri, başlıklar yapar. Sopa ile de oyunu başlatmak, seyirciyi suskunluğa çağırmak, kapıyı vurmak için ya da saz, süpürge, tüfek, at yerine kullanır.
- Meddahlar; anlattıkları hikâyelere, ellerindeki bastonu yere vurup ya da ellerini çırpıp “Hak dostum hak!” diyerek ya da çeşitli söz kalıpları kullanarak başlar. Hikâyelerinin bitiş kısmında ise çıkartılması gereken dersi özlü bir şekilde belirtir ve “Her ne kadar sürçü lisân ettikse, affola!” şeklinde kalıplaşmış ifadelerle başvurur.
- Hikâyeler, değişken seyirci topluluğunun karşısında her anlatılışta farklılık gösterebilir.

KÖY SEYİRLİK OYUNLARI

Köy seyirlik oyunları; belirli bir metne dayanmayan ve belirli gün ve dönemlerde köylüler tarafından, köy çevrelerinde, geleneksel birtakım tiyatro kuralları takip edilerek yapılan gösteriler ve eğlencelerdir.

Köy seyirlik oyunlarının genel özellikleri şunlardır:

- Seyirlik oyunlar; sözden çok şarkıya, dansa ve bedensel anlatıma dayalıdır.
- Oyunlar; büyü törenleri ve ritüellerden izler taşımakla birlikte günlük yaşamla da sıkı sıkıya bağlantılıdır.
- Seyirlik köy oyunları, köylülerce uzun kış aylarında, özellikle düğünlerde, bayramlarda eğlenmek ve vakit geçirmek için düzenlenip oynanır.
- Seyirlik oyunlarının oyuncular, oyunculuğu meslek edinen kişiler değildir.
- Köylülerin güldürücü, acıklı ve sessiz olarak sınıflandırdığı bu oyunların en önemli özelliği anonim oluşlarıdır.
- Oyunlar, zamana ve içinde bulunulan zamana göre kapalı yerlerde veya açık havada oynanabilir. Özellikle doğanın canlandığı, hasat gibi olayların gerçekleştiği, mevsim değişikliklerinin yaşandığı zamanlarda oynanmaktadır.
- Oyunlarda ihtiyaca göre değişebilen ve çevrede bulunan malzemelerle oluşturulan, basit dekorlar, aksesuarlar ve kostümler kullanılır.
- Oyuncuların makyajı, aksesuarı ve kostümü köyün imkânlarıyla elde edilebilecek niteliktedir.
- Müzik ve dans köy seyirlik oyunlarında önemli unsurlardır. Oyunlarda, davul, zurna, keman, tef, çan, zil, tulum, darbuka, daire, teneke ve kaval gibi çalgılar kullanılır.



Dersi İzleyelim



Geleneksel Türk Tiyatrosu



TANZİMAT DÖNEMİ TİYATROSU

- Tanzimat Dönemi'nde, edebiyatımıza giren birçok yeni edebî tür içinde modern tiyatro da vardır. Türk edebiyatında, metne dayalı bir tiyatro anlayışı ve oyunların düzenli bir biçimde bir tiyatro binasında oynanması ilk kez Tanzimat Dönemi'nde gerçekleşir.
- Türk edebiyatının Batılılaşmasında en büyük paya sahip olan İbrahim Şinâsi, ilk yerli tiyatro eseri olarak kabul edilen *Şair Evlenmesi*'ni yazar. Tek perdelik bir komedi olan bu eserde, görücü usulü evliliğin yanlışlığı anlatılır.
- Nâmık Kemal, tiyatro türünün toplumu eğitmede önemli bir araç olduğunu keşfeden yazarların başında gelir ve tiyatroyu eğlencelerin en faydalısı olarak niteler. *Vatan yahut Silistre*, *Gülnihâl*, *Âkif Bey*, *Zavallı Çocuk*, *Kara Belâ*, *Celâleddin Harzemşah* adlı altı tiyatro eseriyle bu türde eser veren önemli bir isim olur.
- Tanzimat Dönemi tiyatrosunun kurumsallaşmasındaki en önemli isimlerden biri Ahmet Vefik Paşa'dır. Molière'den yaptığı adaptasyonlarla ya da çevirilerle Türk tiyatrosuna büyük bir katkı sağlar. Ayrıca, Bursa'da valilik görevini yürüttüğü sırada bu oyunların sahnelenmesi konusundaki çalışmaları önemlidir. *Don Cıvani*, *Kadınlar Mektebi*, *Tartüf*, *Zor Nikâhı*, *Zorâki Tabib*, *Azarya*, *Tabîb-i Aşk* bu oyunlardan bazılarıdır.
- Tanzimat tiyatrosuna katkı sağlayan yazarlardan biri de Direktör Âli Bey'dir. Kendi yazdığı oyunlar dışında başka edebiyatlar-
dan çevirdiği eserleriyle dönemin tiyatrosuna katkı sağlayan bir başka isimdir. Karakter komedisinin önemli örneklerini veren yazarın *Ayyar Hamza* adlı eseri Molière'den uyarlanmıştır ve en tanınmış oyunudur.
- Şemsettin Sâmî de *Gave*, *Seydi Yahya* ve *Besa* adlı üç eseriyle bu türün gelişmesine katkı sağlayan bir diğer isimdir.
- Tanzimat Dönemi'nin en üretken ismi olan Ahmet Mithat, yazdığı on iki tiyatro eseriyle bütün eserlerinde olduğu gibi halkı eğitme-
meye çalışır. *Eyvah*, *Çengi yahut Daniş Çelebi*, *Çerkes Özdenler*, *Açıkbaş* tiyatrolarından bazılarıdır.
- Tanzimat Dönemi'nin ikinci kuşağında yer alan sanatçılar, dönemin siyasi şartları ve mizaçları yüzünden daha çok bireysel sorunlar etrafında gelişen eserler yazmıştır. Bu kuşağın en önemli isimlerinden biri olan Recâizâde Mahmut Ekrem; *Afife Anjelik*, *Atala*, *Vuslat* ve *Çok Bilen Çok Yanılır* adlı dört tiyatro eseri yazar.
- Abdülhak Hâmit, tiyatro türünde azımsanamayacak sayıda eser vermesine rağmen bu türün gelişmesinde çok önemli bir yere sahip değildir. Oyunlarının çoğu sahne tekniğine uygun değildir. Tiyatrolarını oynanması amacıyla değil okunması amacıyla yazar. Özellikle uzak geçmiş zamanları ve ülkeleri konu edinir. Bireysel konulara da yer vermekle beraber vatan sevgisi tiyatrolarında öne çıkan önemli bir temadır. *Mâcerâ-yı Aşk*, *Sabr ü Sebat*, *İçli Kız*, *Duhter-i Hindû*, *Nesteren*, *Târık*, *Tezer*, *Eşber*, *Zeynep*, *İlhan*, *Turhan*, *Finten*, *Sardanapal*, *Hâkan* tiyatrolarından bazılarıdır.
- Tanzimat Dönemi tiyatrosunu, sanat anlayışlarında görülen farklılıklar nedeniyle iki kuşak hâlinde incelemek mümkündür.

Tanzimat Dönemi'nin birinci kuşağındaki tiyatro türündeki eserlerin genel özellikleri şunlardır:

- İbrahim Şinâsi, Nâmık Kemal, Ahmet Vefik Paşa, Direktör Âli Bey, Ahmet Mithat, Şemsettin Sâmî Tanzimat tiyatrosunun birinci kuşağı içinde yer alan isimlerdir.
- "Toplum için sanat" anlayışı benimsenmiştir.
- Tiyatroya çok büyük bir önem verilmiş, tiyatro halkı eğitmek için bir araç olarak kullanılmıştır.
- Batılı anlamda tiyatronun Türk edebiyatına yeni girmesi dolayısıyla hem ilkler hem de çeşitli eksiklikler görülür.
- Batı edebiyatının tiyatro eserleri örnek alınsa da sanatçılar yerli konulara yer vermeye özen göstermiştir.
- Toplumsal yapının aksayan tarafları eleştirel gözle dile getirilmiştir.
- Görücü usulü evlilik dönemin birçok eserinde eleştirilmiştir. Vatan sevgisi de sıklıkla işlenen konular arasındadır. Ayrıca batıl inançların da toplum üzerindeki olumsuz etkileri üzerinde durulmuştur.
- Eserlerde sade bir dil kullanılmaya çalışılır.
- Eserlerde romantizm etkilidir, daha çok komedi ve dram türünde eser verilmiştir.

Tanzimat Dönemi'nin ikinci kuşağındaki tiyatro türündeki eserlerin genel özellikleri şunlardır:

- Recâizâde Mahmut Ekrem, Abdülhak Hâmit Tanzimat tiyatrosunun ikinci kuşağı içinde yer alan isimlerdir.
- "Sanat için sanat" anlayışı benimsenmiştir.
- Dönemin şartları yüzünden daha çok bireysel konulara ağırlık verilmiştir. Aşk ve tabiat başta olmak üzere uzak tarihlerden ve yerlerden çeşitli yaşantıları yansıtmışlardır.
- Gerek dil gerek teknik anlamda birinci kuşağın kazanımlarını ileri götürememişlerdir.
- Sade bir dil kullanma çabası terk edilmiş, birçok eserde ağır ve süslü bir kullanılmıştır.
- Birçok tiyatro eseri sahnelenmek için değil okunmak için yazmıştır. Bu durum özellikle Özellikle Abdülhak Hâmit'in tiyatrolarında görülür.
- Eserlerde romantizm etkilidir, daha çok dram ve komedi türünde eser verilmiştir.



İbrahim Şinâsi (1826-1871)

İlk yerli tiyatro eseri *Şair Evlenmesi*'ni kaleme almıştır. Başlangıçta iki perde olarak yazılan, daha sonra birinci perdenin çıkarılarak tek perdeye indirilen bu komedide "birbirini görmeyen, görücü usulü ile evlenme âdeti" tenkit edilir. Ahmet Hamdi Tanpınar'a göre Şinâsi; karagöz, orta oyunu gibi yerli sanatlarla Batılı unsurları birleştirerek "millî tiyatroya varacak en kısa yolu" bulmaya çalışmıştır. Şinâsi, diğer edebî türlerde olduğu gibi tiyatro türünü de halka belli düşünce ve bilgileri aşlamak için bir araç olarak görmüştür.

Nâmık Kemal (1840-1888)

Nâmık Kemal'in en fazla eser verdiği edebî nevi tiyatrodur. Edebiyat özellikle tiyatro konusundaki düşüncelerini en geniş şekilde açıkladığı *Celâl Mukaddimesi* isimli uzun bir yazı kaleme almış, tiyatronun insanı eğlendirirken aynı zamanda düşündürdiren bir tarafı olduğunu ileri sürmüştür. Tiyatronun bu özelliğinden dolayı tiyatro eserleri kaleme almıştır. *Vatan yahut Silistre*, *Gülnehâl*, *Âkif Bey*, *Zavallı Çocuk*, *Kara Belâ*, *Celâleddin Harzemşah* tiyatro türündeki eserleridir.

Ahmet Vefik Paşa (? - 1891)

Türk tiyatrosunun kurumsallaşmasındaki en büyük önemli isimlerden biridir. Halkı Batı tarzı tiyatroya ısındırmak için Molière'in on altı oyununu Türkçeye kazandırır. *Don Cívani*, *Kadınlar Mektebi*, *Tartuf*, *Zor Nikâhı*, *Zorâki Tabib*, *Azarya*, *Tabîb-i Aşk* bu oyunlardan bazılarıdır.

Direktör Âli Bey (1846-1899)

Türkiye'de Batı örneklerine uygun bir tiyatronun yerleşip kökleşmesi için Türk yazarların tiyatro eseri yazıp sahnelemeleri gerektiği bilinciyle hareket etmiştir. Tiyatro dili bakımından Ahmed Vefik Paşa'yı örnek almış, Türkçeyi halk söyleyişine yaklaştırmayı ve dilin halk ağzında kalmış nüktelerini, deyimlerini canlandırmasıyla dikkat çekmiştir. *Ayyar Hamza* adlı eseri Molière'den uyarlanmıştır ve en tanınmış oyunudur. *Kokona Yatıyor*, *Misafiri İstiskal*, *Geveze Berber*, *Letâfet* tiyatro türündeki diğer eserleridir.

Ahmet Mithat Efendi (1844-1912)

Ahmet Mithat Efendi de Nâmık Kemal gibi tiyatronun kitle üzerindeki etkisini önemsemiştir. *Eyvah*, *Çengi yahut Daniş Çelebi*, *Çerkes Özdenler*, *Açıkbaş* tiyatrolarından bazılarıdır.

Şemsettin Sâmî (1850-1904)

Şemsettin Sâmî, tiyatro türünde önemli bir yazardır. Oyunlarının konularını, kaynaklarını ve oyun yazarlığı hakkındaki görüşlerini eserlerinin ön sözünde açıklamıştır. *Besa yahut Ahde Vefâ*, *Seydi Yahya*, *Gâve* tiyatro türündeki eserleridir.

Recâizâde Mahmut Ekrem (1847-1914)

Recâizâde Mahmut Ekrem'in tiyatro anlayışı, Tanzimat tiyatrosunun genel anlayışını yansıtır. *Afife Anjelik*, *Atala*, *Vuslat*, *Çok Bilen Çok Yanılır* tiyatro türündeki eserleridir.

Abdülhak Hamit Tarhan (1852-1937)

Tanzimat'tan sonraki yenileşme devri Türk edebiyatının tanınmış şair ve tiyatro yazarıdır. Türk edebiyatında şekil ve içerik bakımından gerçek anlamda yenilikler yapmış sanatçıların başında gelmektedir. Şiir ve tiyatrolarında aşk, tabiat, yer yer toplumsal meseleler, gündelik hayatın bazı problemleri, tarih, vatan duygusu ile insan, Tanrı, ölüm, ruh, ezel-ebed metafizik konuları işlemiştir. Tiyatroları sahnelenmeye pek uygun değildir, birçok oyununu oynanması için değil okunması amacıyla yazmıştır. *Sahrâ*, *Belde*, *Bunlar Odur*, *Makber*, *Ölü*, *Hacle*, *Vâlidem*, *Garam* şiir türündeki eserleridir. *Mâcerâ-yı Aşk*, *Sabr ü Sebat*, *İçli Kız*, *Duhter-i Hindû*, *Nesteren*, *Târık yahut Endülüs Fethi*, *Tezer*, *Eşber*, *Zeynep*, *İlhan*, *Turhan*, *Finten*, *Sardanapal*, *Hâkan* ise tiyatrolarıdır.



Biliyor musunuz?

İbrahim Şinâsi'nin 1859 yılında yazıp *Tercümân-ı Ahvâl* gazetesinde 1860 yılında yayımladığı *Şair Evlenmesi* adlı eseri Türk edebiyatının ilk yerli tiyatrosudur. Görücü usulü evliliğin sakıncalarını ele alan tek perdelik bir komedidir.

Nâmık Kemal tarafından yazılan *Vatan yahut Silistre*, Türk edebiyatında sahneye konmuş ilk yerli tiyatro eseridir. Vatan sevgisinin ele alındığı dram türünde bir eserdir.

Ahmet Vefik Paşa, tiyatronun kurumsallaşması adına çok önemli bir rol üstlenmiştir. Bursa'da valilik görevini yürütürken bir tiyatro binası inşa etmiş, Molière'den yaptığı çeviriler ve uyarlamalarla Türk tiyatrosuna büyük katkılar yapmıştır.



Dersi İzleyelim



Modern Türk Tiyatrosu



DÜNYA EDEBİYATINDA TİYATRO

TRAJEDİ

Kaynağı Eski Yunan'a dayanır. Eski Yunan ve Latin edebiyatlarında nazım biçiminde yazılmıştır. 17. yüzyılda nesir biçiminde de örnekleri verilmiştir. Klasisizmin izleri görülmektedir. Üç birlik kuralına uyulur. Beş perdeden oluşur. Konusunu tarih ve mitolojiden alır. Sanatlı bir dil ve soylu bir üslup kullanılır. Kahramanları; soylular, krallar, tanrılar ve olağanüstü kişilerdir. Kaba ve çirkin sahneler, seyirciye gösterilmez. Oyunlarda koro bölümü bulunur. Korku, heyecan, acıma duyguları uyandırarak insan ruhunu arındırmayı amaçlar. Euripides, Corneille, Racine trajedi türünde eser vermiş sanatçılardır.

KOMEDİ

Konusunu günlük hayattan alır. Günlük, kaba ve argo sözlere yer veren bir dil kullanılır. Kahramanlar, halkın içinden kişilerdir. Nazım veya nesir biçiminde yazılabilir. Koro bölümü bulunur. Üç birlik kuralına uyulur. Kaba ve çirkin sahnelere yer verilebilir. Perde sayısı değişebilir. Karakter, entrika ve töre komedisi gibi türleri vardır. Aristophanes, Molière komedi türünde eser vermiş önemli sanatçılardır.

DRAM

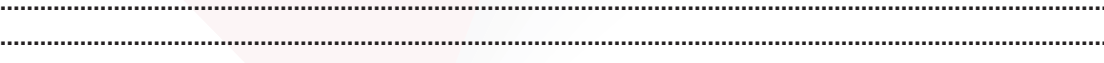
Kahramanları, hayatın her kesiminden kişilerdir. Nazım veya nesir biçiminde yazılabilir. Konusunu tarihten ve günlük hayattan alır. Üç birlik kuralına uyulmaz. Perde sayısı değişebilir. Kaba ve çirkin sahnelere yer verilebilir. Melodram ve feeri gibi türleri vardır. Victor Hugo, Shakespeare dram türünde eser vermiş sanatçılar arasındadır.



MOLIERE

Molière, Fransız edebiyatının en ünlü ve etkili yazarlarından biridir. Gerçek adı Jean-Baptiste Poquelin olan Molière, 1622 yılında Paris'te doğmuş ve 1673 yılında sahnede geçirdiği bir rahatsızlık sonucu ölmüştür. Molière, tiyatro tarihinin en büyük komedi yazarlarından biri olarak kabul edilir. En ünlü oyunları arasında *Tartuffe*, *Hastalık Hastası*, *Cimri*, *Scapin'in Dolapları* ve *Kibarlık Budalası* yer alır. Bu oyunlar, Fransız toplumunun zaafalarını hicvetmiş ve eleştirmiştir. Molière, kariyerinin başlarında İtalyan komedyası ve Commedia dell'arte gibi İtalyan tiyatro geleneklerinden etkilenmiştir. Bu etkiler, Molière'in oyunlarındaki karakter tipleri ve komik unsurların bazılarının kaynağı olarak görülebilir. Molière, ayrıca tiyatro yapısına ve oyunculuğa da yenilikler getirmiştir. Oyunlarında konuşma diline daha çok yer vererek tiyatroyu daha doğal ve gerçekçi hâle getirmiştir. Molière, genç yaşta tiyatro sanatına ilgi duymaya başlamış ve kısa süre sonra profesyonel bir oyuncu olmuştur. İlk kez 1658 yılında kendi kurduğu Illustre Théâtre adlı tiyatro topluluğuyla sahneye çıkmıştır. Ancak bu tiyatro topluluğu, başarısızlığa uğramış ve Molière, 1659 yılında yeni bir topluluk kurmuştur. Molière'in oyunları, kendi dönemi için oldukça ileri görüşlüdür. Onun eserleri, insan doğasını ve toplumsal ilişkileri eleştirel bir bakış açısıyla ele almaktadır.

[illegible][illegible]







1. Türk halk tiyatrosunda yer alan Karagöz oyunuyla ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Oyunda yerel söyleyişlere yer verilir.
- B) Yazılı bir metne dayanan, komedi ağırlıklı oyunlardır.
- C) Usta-çırak geleneği içinde sürdürülür.
- D) Figürleri perdeye yansıtarak seslendiren ve oynatan kişiler vardır.
- E) Oyun sırasıyla "mukaddime", "muhavere", "fasıl" ve "bitiş" bölümlerinden oluşur.



2. (I) Türk edebiyatında modern tiyatrodan önce geleneksel Türk tiyatrosu yüzyıllarca varlığını sürdürmüştür. (II) Karagöz, orta oyunu, meddah, seyirlik köy oyunları, kukla gibi türlere ayrılan geleneksel Türk tiyatrosu sözlü gelenek içinde ortaya çıkıp gelişmiştir. (III) Modern tiyatro ise Türk edebiyatına Tanzimat'la birlikte Batı'dan gelmiştir. (IV) Bu dönemde Ahmet Vefik Paşa ilk yerli oyun olan *Şair Evlenmesi*'ni yazmış, Molière'den uyarlamalar yapmıştır. (V) Millî Edebiyat ve Cumhuriyet Dönemi'nde tiyatro farklı anlayışlarla gelişmesini sürdürmüştür.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V



3. "Karagöz oyununda kötü huylu cüce tipidir. Saray soytarıları gibi vücudu gelişmemiş, akli kıttır. Çabuk ve duraksamadan konuşur. Başkalarını, özellikle Karagöz'ü kızdırmaktan hoşlanır. Yılışık, sulu, alaycı bir tiptir. Oradan oraya laf taşıyarak herkesi birbirine düşürür. Etrafa kulak asmaz, devamlı söz söyler, boyu kadar uzun bir külâhı ve kimi kez de külâhın ucunda feneri vardır. Bu tipe, 'Altı Karış' da denir."

Paragrafta tanıtılan Karagöz tipi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tuzsuz Deli Bekir
- B) Çelebi
- C) Matiz
- D) Arnavut
- E) Beberuhi



4. 1844'te Hayrullah Efendi tarafından yazılan "Hikâye-i İbrahim Paşa be - İbrahim-i Gülşeni" adlı tiyatro eseri basılamadığı için 1859'da - - - - tarafından kaleme alınan - - - - edebiyatımızın ilk tiyatro eseri olmuştur.

Yukarıdaki parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Namık Kemal - *Vatan Yahut Silistre*
- B) Şinasi - *Şair Evlenmesi*
- C) Ahmet Vefik Paşa - *Zor Nikâh*
- D) Ahmet Mithat Efendi - *Çengi*
- E) Direktör Ali Bey - *Ayyar Hamza*



5. Geleneksel tiyatro içinde yer alan bu türde, rol alan bütün kişileri ve hikâyeyi tek kişi canlandırır. Bu tiyatro, taklide ve tuluata dayalıdır. Oyuncu, bir sandalyeye oturarak dinleyicilerine hikâyeler anlatır; hikâyenin kahramanlarını kendi yöresinin dili ve şiveleri ile taklit eder. Onun konusu, günlük yaşamdaki olaylar, masallar, destanlar, hikâyeler ve efsanelerdir; aksesuarını ise bir sandalye (tabure), bir mendil (havlu) ile bir sopa (baston) oluşturur.

Yukarıda özellikleri verilen geleneksel tiyatro türü hangisidir?

- A) Meddah
- B) Köy seyirlik oyunları
- C) Karagöz
- D) Kukla
- E) Orta oyunu



6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışlığı vardır?

- A) *Hikâye-i İbrahim Paşa be İbrahim-i Gülşeni*, konusunu Kanuni Devri'nden alan ve dört perdeden oluşan küçük bir dramdır.
- B) Tiyatrolarını halkı eğitmek için yazan Namık Kemal, klasisizmin etkisinde kalmıştır.
- C) Ahmet Vefik Paşa, Moliere'den yaptığı çeviri ve uyarlamalarla tiyatroya büyük katkılarda bulunmuştur.
- D) *Ayyar Hamza*, Moliere'in "Scapin'in Dolapları" adlı yapıtından Direktör Ali Bey tarafından uyarlanmıştır.
- E) Ahmet Mithat Efendi'nin yazdığı *Açıkbaş*, alafranga yaşamaya özentili bir ihtiyarın kendisinden çok genç bir kızla evlenmesini eleştiren bir komedidir.





CÜMLE ÇEŞİTLERİ

Yüklemine Göre Cümleler

Cümleler yüklem türüne göre ikiye ayrılır:

1. Fiil Cümlesi

Yüklemi çekimli fiil olan cümlelere denir.

Uzun bir günün ardından kendini yorgun hissediyordu.

Köylüler, uzun ve soğuk bir kış için hazırlanıyor.

2. İsim Cümlesi

Yüklemi isim ya da isim soylu sözcükler olan cümlelere denir. Yüklemi fiil olmayan bütün cümleler isim cümlesidir.

Hâlâ, burada yapacağımız birçok şey var.

Garip şiiri, Türk edebiyatı için büyük bir öneme sahiptir.

Öge Dizilişine Göre Cümleler

1. Kurallı (Düz) Cümle

Yüklemi cümlenin sonunda bulunan cümlelerdir.

Uzunca bir süre, otobüsün penceresinden ıssız ovaları seyretti.

2. Devrik (Kuralsız) Cümle

Yüklemi cümlenin başında veya ortasında bulunan cümledir.

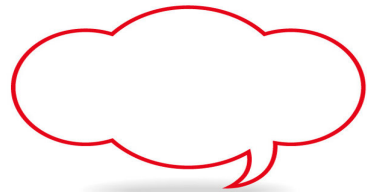
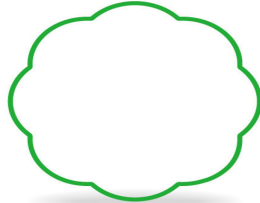
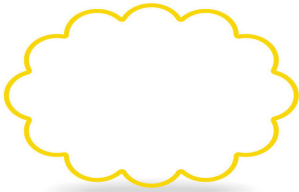
Bunca yılın ardından bile özlüyorum senin sıcak sesini.

3. Eksiltili Cümle

Yüklemi olmayan cümlelere eksiltili cümle denir ve bu tür cümlelerin sonuna üç nokta konur.

Karanlık bir meşe ormanı, büyük bir gürültü ile akan nehir...

Az veren candan, çok veren maldan...





1. Aşağıdaki cümleleri yüklemine ve öge dizilişine göre inceleyiniz.

Cümleler	Yüklemine Göre	Öge Dizilişine Göre
Zor günlerimde bana her zaman destek olduğu için ona minnettarım.		
Bütün ceplerini şekerlerle doldurdular köyün çocukları.		
Sanatı, en yüksek seviyelere çıkaran şey buydu işte.		
Yanar mor zambaklar, buğulu gece lambaları.		
Son oyunun büyük ilgi göreceğinden oldukça emindi.		
Sinema sanatının ülkemizdeki en büyük isimlerinden biriydi Metin Erksan.		
Hiçbir tanıdığının olmadığı bu kocaman şehirde ne yapacaktım şimdi?		
Yoğun dolu yağışı nedeniyle birçok tarım ürünü zarar gördü.		
Yorucu bir yolculuktan sonra Rize'den Trabzon'a vardım.		
Caddedeki insan kalabalığı akıyordu azgın bir ırmak gibi.		
Gecenin ilerleyen saatlerinde bile bu emektar kahvehanenin lambaları açıktı.		
Çok gülünçtü sahnedeki oyuncunun sakar tavırları.		
Bütün gün yorulan işçiler dinleniyor bir ağacın gölgesinde.		
Sekizle on dört yaş arasında otuz kadar çocuk, sahnede sıraya dizilmiş iki grup halinde duruyorlardı.		
Akdeniz'in, kahramanlık yuvası sonsuz ufuklarına bakan küçük tepe, minimini bir çiçek ormanı gibiydi.		
Dedem paralarını, bütün değerli şeylerini eski bir bisküvi kutusunda saklardı.		
Yerimden kalkıp trenden inemeyecek kadar büyüktü yorgunluğum.		
Şiddetli lodos fırtınası yüzünden iptal etmişlerdi Kadıköy Adalar vapurları seferlerini.		
Sağduyu sahibiydi yanlış yaptığını anlayacak kadar.		
Gökle denizin birleştiği dumandan çizgiye dikkatle baktı dikkatle.		



1. PİŞEKÂR — (I) Eee, Hamdiciğim, çoktan beri birbirimizi görmedik. (II) Şimdi ne işdesin?

KAVUKLU — (III) Şu çocukları savalım da öyle görüşürüz. (Kamburlara) — (IV) Gelin bakalım, öpün Tosun amcanızın elini! (...) — Ne zahmet! (V) Paraya alışırlar...

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerden hangisi, yüklemnin yerine göre ötekilerden farklıdır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V



2. Aşağıdakilerden hangisi trajedinin özelliklerindendir?

- A) Konu, günlük hayattan ya da tarihin herhangi bir döneminden seçilebilir.
- B) Kişileri seçkin kimselerden, mitolojik öğelerden ya da tanrılar arasından seçilir.
- C) Kahramanlar, hem soylulardan hem sıradan insanlar arasından seçilir.
- D) Üç birlik kuralına uyma zorunluluğu yoktur.
- E) Her tür olay seyircinin karşısında gerçekleştirilebilir.



3. Aşağıdaki yazar-eser eşleştirmelerinden hangisi doğru değildir?

- A) *Zincire Vurulmuş Prometheus* - Aiskhylos
- B) *Romeo ve Juliet* - Shakespeare
- C) *Hernani* - Racine
- D) *Faust* - Goethe
- E) *Üç Kız Kardeş* - Çehov



Açık Uçlu Sorular - Geleneksel Türk Tiyatrosu / Tanzimat Dönemi Tiyatrosu

- Cevap:** Modern Türk tiyatrosunda yazılı bir metin vardır. Geleneksel Türk tiyatrosu ise doğaçlamaya dayanır, yazılı bir metni yoktur. Modern Türk tiyatrosu, tiyatro için kurulmuş bir yapı içinde oynanır. Geleneksel Türk tiyatrosunda ise oyun için düzenlenmiş özel bir mekân bulunmaz. Modern Türk tiyatrosunda sahne kavramı vardır ve dekor önemli bir yer tutar. Geleneksel Türk tiyatrosunda ise sahne kavramı bulunmaz ve dekorlar ya yoktur ya da oldukça basit bir yapıya sahiptir. Modern Türk tiyatrosunda toplumun farklı kesimlerinden çeşitli karakterler ve tipler olabilir. Geleneksel Türk tiyatrosunda ise bütün oyunlarda hiç değişmeyen belirli tipler vardır. Modern Türk tiyatrosunda komedi, dram gibi türler vardır. Geleneksel Türk tiyatrosu ise gülmeceye dayalıdır.
- Cevap:** Tanzimat Dönemi birinci kuşak tiyatro yazarları, eserleriyle halkı bilinçlendirmek amacını taşırlar. Tiyatro, onlar için toplumsal meselelerin ortaya konabileceği çok önemli bir araçtır. Molière'in tiyatro eserleri komedi türündedir ve o, eserleriyle hem bireyin hem de toplumun aksayan yönlerini başarılı bir biçimde ortaya koyar. Toplumu tiyatroya çekmek isteyen sanatçıların komedi türünün dünyadaki en önemli ismi Molière'i seçmesi akla yatkın bir durumdur. Komedi türü ile geleneksel Türk tiyatrosundan gülmeceye alışkın olan Türk izleyicilerinin dikkatini çekmek daha kolay olacaktır. Daha önemlisi Molière'in eserlerinde evrensel değerler, tipler aracılığıyla ele alınır. Molière'in bu özelliğinden yararlanan birinci kuşak yazarlar, onun eserlerini uyarlama ya da çeviri yoluyla edebiyatımıza kazandırarak güldürürken eğitime işlevini yerine getirmeyi amaçlamışlardır. Bu iki etken, Molière'nin özellikle tercih edilme nedeni olabilir.
- Cevap:** İbrahim Şinâsi, Nâmık Kemal, Ahmet Vefik Paşa, Direktör Âli Bey, Ahmet Mithat, Şemsettin Sâmî Tanzimat tiyatrosunun birinci kuşağı içinde yer alan isimlerdir. Recâizâde Mahmut Ekrem, Abdülhak Hâmit, Sâmîpaşazâde Sezâi ise Tanzimat tiyatrosunun ikinci kuşağı içinde yer alan isimlerdir.

Açık Uçlu Sorular - Cümle Çeşitleri

- Cevap:**

Cümleler	Yüklemine Göre	Öge Dizilişine Göre
Zor günlerimde bana her zaman destek olduğu için ona minnettârim.	İsim	Kurallı
Bütün ceplerini şekerlerle doldurdular köyün çocukları.	Fiil	Devrik
Sanatı, en yüksek seviyelere çıkaran şey buydu işte.	İsim	Devrik
Yanar mor zambaklar, buğulu gece lambaları.	Fiil	Devrik
Son oyunun büyük ilgi göreceğinden oldukça emindi.	İsim	Kurallı
Sinema sanatının ülkemizdeki en büyük isimlerinden biriydi Metin Erksan.	İsim	Devrik
Hiçbir tanıdığına olmadığı bu kocaman şehirde ne yapacaktım şimdi?	Fiil	Devrik
Yoğun dolu yağışı nedeniyle birçok tarım ürünü zarar gördü.	Fiil	Kurallı
Yorucu bir yolculuktan sonra Rize'den Trabzon'a vardım.	Fiil	Kurallı
Caddedeki insan kalabalığı akıyordu azgın bir ırmak gibi.	Fiil	Devrik
Gecenin ilerleyen saatlerinde bile bu emektar kahvehanenin lambaları açıktı.	İsim	Kurallı
Çok gülünçtü sahnedeki oyuncunun sakar tavırları.	İsim	Devrik
Bütün gün yorulan işçiler dinleniyor bir ağacın gölgesinde.	Fiil	Devrik
Sekizle on dört yaş arasında otuz kadar çocuk, sahnede sıraya dizilmiş iki grup halinde duruyorlardı.	Fiil	Kurallı
Akdeniz'in, kahramanlık yuvası sonsuz ufuklarına bakan küçük tepe, minimini bir çiçek ormanı gibiydi.	İsim	Kurallı
Dedem paralarını, bütün değerli şeylerini eski bir bisküvi kutusunda saklardı.	Fiil	Kurallı
Yerimden kalkıp trenden inemeyecek kadar büyüktü yorgunluğum.	İsim	Devrik
Siddetli lodos fırtınası yüzünden iptal etmişlerdi Kadıköy Adaları vapurları seferlerini.	Fiil	Devrik
Sağduyu sahibiydi yanlış yaptığını anlayacak kadar.	İsim	Devrik
Gökçe denizin birleştiği dumandan çizgiye dikkatle baktı dikkatle.	Fiil	Devrik

Çoktan Seçmeli Sorular - Geleneksel Türk Tiyatrosu / Tanzimat Dönemi Tiyatrosu

1 - B

2 - D

3 - E

4 - B

5 - A

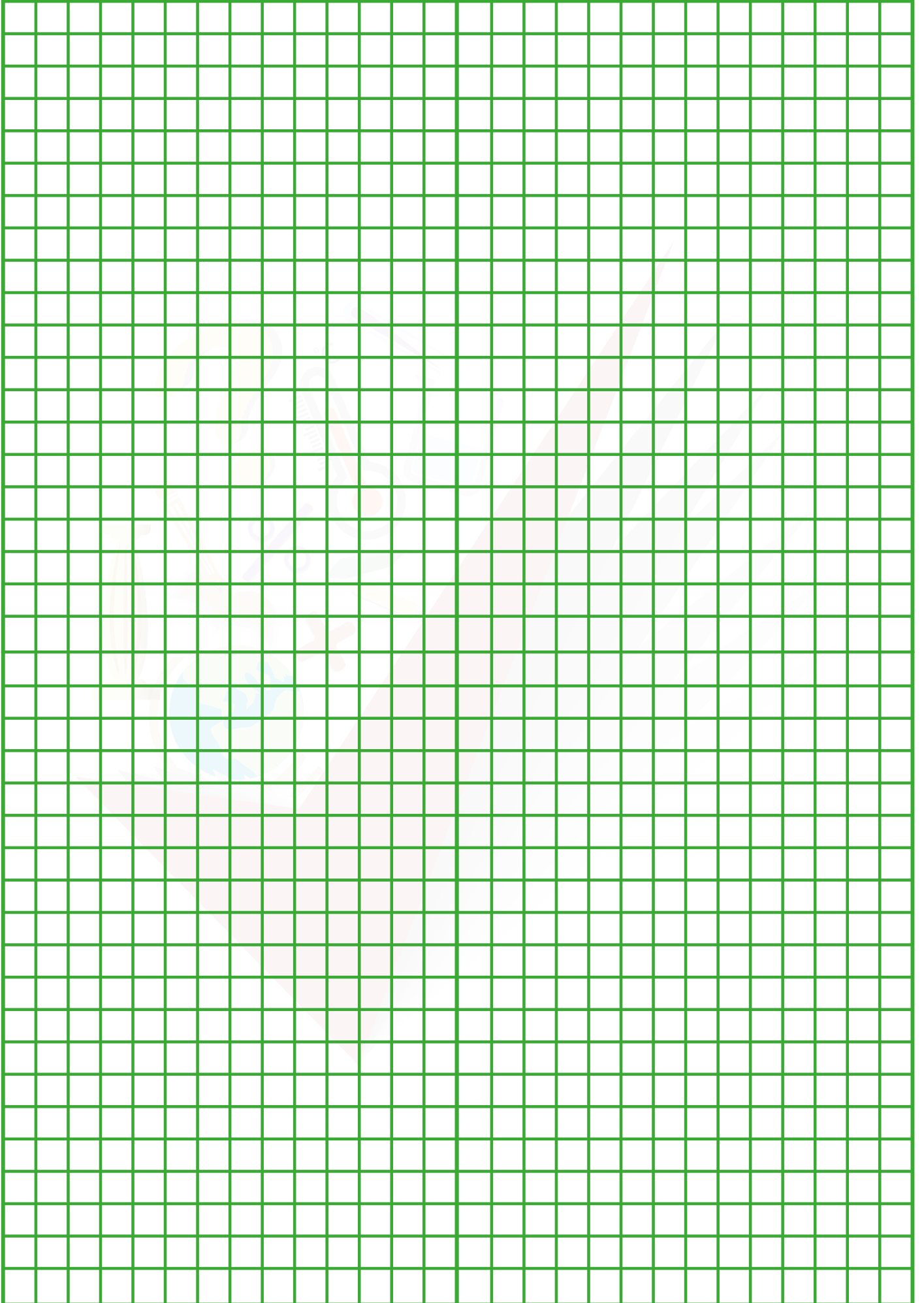
6 - B

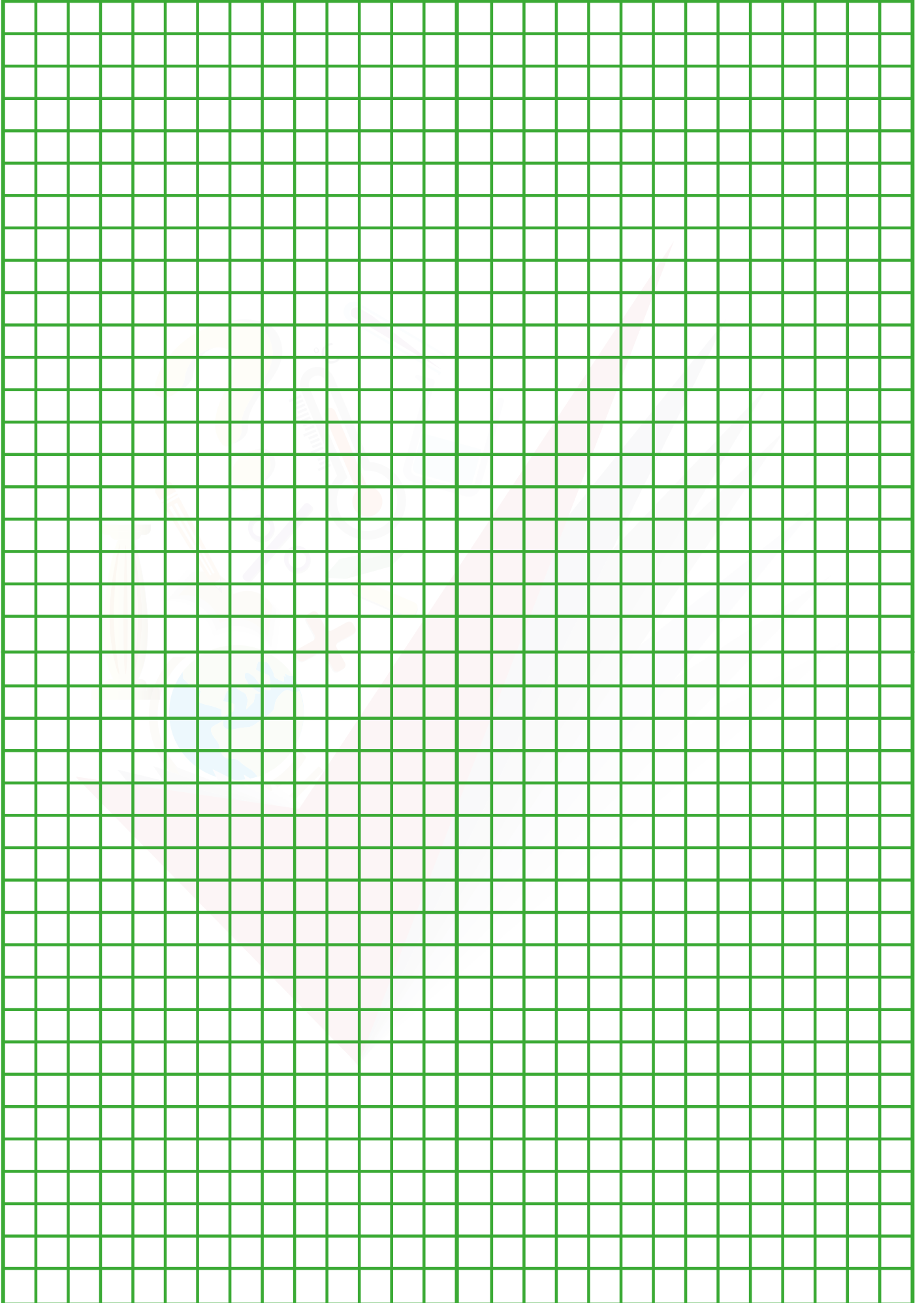
Çoktan Seçmeli Sorular - Dünya Edebiyatında Tiyatro / Cümle Çeşitleri

1 - D

2 - B

3 - C







Konu Özeti

Konuyla ilgili kısa ve öz bilgiler



Açık Uçlu Sorular

Konuyla ilgili ufkunuzu açacak sorular



Çoktan Seçmeli Sorular

Konuyla ilgili çoktan seçmeli testleri



Neler Öğreneceğiz?

Fasikülde hangi konuların öğrenildiği



Hatırlayalım

Konuyla ilgili önceki bilgiler



Araştırma

Konuyla ilgili detaylı bilgiye ulaşmanız için ödevler



Faydalı Linkler

Konuyla ilgili yararlanılabilecek web siteleri



Kritik Bilgi

Fasikülde geçen konuyla ilgili en önemli bilgi



Bir Örnek de Sen Ver

Konuyla ilgili sizden gelen örnekler



Biliyor musunuz?

Konuyla ilgili çarpıcı bilgiler



Filozof Der ki

Filozofların konuyla ilgili söylediği önemli sözler



Felsefe Sözlüğü

Felsefe ile ilgili kavramlar



Haritada Bulalım

Konuyla ilgili özellikleri haritada işaretleme



Dersi İzleyelim

Konuyla ilgili konu anlatım videoları



Dikkat!

Fasikülde karıştırılmaması gereken bilgiler